

Mégis egy asztalhoz ültek erdészek és természetvédők

Kérdés: megújulhat-e önerőből, ami már tönkrement

Közös asztalhoz ültek az erdészek és ökológusok a Magyar Tudomány Napjának alkalmából szervezett találkozón, hogy megvitassák a hazai erdőrezervátum-program buktatóit és lehetőségeit. A résztvevők reményei szerint ez a kutatási program kiindulópontja lehet a két tábor közötti kapcsolat javításának és az együttműködésük újraélesztésének.

Jócskán megromlott az erdészek és az ökológusok addig harmonikus viszonya a hatvanas évek végére. Az erdészekről rövid távon is gazdasági hasznot követelt az állam, s ez a kényszer – gyakran a szakmai elhivatottság ellenére – háttérbe szorította a természetvédelmi szempontokat.

Az ellentétek máig sem simultak el. Ma, az erdőgazdaságok részvénytársasági formában kezelik a rájuk bízott erdőket, az ökológusok és természetvédők még mindig profitorientáltsággal vádolják az erdőgazdálkodási szervezeteket.

A szaktárca természetvédelmi hivatal több, mint tíz éve útnak indította erdőrezervátum-programját, ennek kutatási terve remélhetőleg közelebb hozza a két tábor. Egyesítik őket a kijelölt erdőrezervátumok.

Ezek olyan törvényi oltalom alatt álló területek, melyeknek egy meghatározott részén – az úgynevezett magterületen – minden emberi tevékenységet beszüntettek, mert csak így tanulmányozhatók az erdő természetes fejlődési folyamatai.

A magterületeket átlagosan két- és félszer nagyobb védőzóna veszi körül, ahol csak olyan erdőgazdálkodási tevékenység végezhető, amely még átmenetileg sem sérti a zóna védőfunkcióját. Az országos hálózathoz tartozó 63 erdőrezervátum összterülete 13 100 hektár, erdeink 0,7 százaléka.

Az akadémiai vita során egyes kutatók úgy vélték, ha az erdőt két-háromszáz évre magára hagyjuk, helyreáll az eredeti „őserdei” állapot; mások szerint kérdéses, képesek-e természetes megújulásra az évszázadok óta erdészeti kezelésben álló fenyvesek.

Mindmáig el nem döntött kérdés: megfelelően szabályozható-e a megújulást veszélyeztető vadállomány létszá-

ma ilyen kisméretű, szigetszerű területeken, és hogy van-e, lesz-e elég szakember, aki szemmel tart ennyi különálló területet, mégpedig évtizedekig, sőt több generáció életén keresztül. Többben szóvá tették azt is, hogy a hazai kutatásfinanszírozási rendszer nem alkalmas hosszú távra tervezett ökológiai program támogatására.

Kérdés, vajon sikerül-e évtizedekig életben tartani a kutatást. Mindenesetre a háborítatlan erdőben végzett megfigyelések és vizsgálatok eddig sem voltak haszontalanok, mert változik nyomukban a szemlélet; az erdőtől már nemcsak faanyagot, hanem közjóléti,

üdülési, szociális szolgáltatásokat is remélnék.

Az utóbbi időkben fellépő járványok – a szelídgesztenye, a tölgyek, a fekete- és erdeifenyvesek pusztulásának – hatására maguk az erdőgazdálkodási társaságok vezetői is belátják, hogy szem előtt kell tartani ökológiai szempontokat: a biodiverzitás és a genetikai sokféleség megőrzését is. Mindez rendkívül összetett feladatnak látszik, és csak természetközeli erdőművelési módszerek alkalmazása révén valósítható meg.

A rezervátumkutatás a védőzónákban lehetőséget teremt az erdészeti kísérletekre, többek között a kémleles művelési módszerek kipróbálására. Az erdősz-ökológus ellentét feloldását, a gyökeres változást azonban valószínűleg csak az erdőgazdálkodás finanszírozásának kedvező és összehangolt átalakításától várhatjuk.

Márta Kriszta
(Magyar Hírlap)

Kérdőjelekre viszontválasz

Az Erdészeti Lapok 2001. júniusi számának 183–184. oldalán *dr. Balázs István* vezetői szinten „válaszol” egy tömelléti erdősz nagymérvű erdőtelepítéssel kapcsolatos felvetésére.

A válaszadó végigszámolja a sorokat, és leszögezi, hogy 17 kérdés van, amely az összes sorok 36%-át teszi ki. Még sok kérdésem lenne. Megkérdezi, „akkor ez milyen írás?” Megállapítja, hogy az írás több témában szakmai elutasítást igényel és nem minősíthető vitaindítóknak. Ennek ellenére a válasz a felvetés terjedelmének háromszorosa. Téves lenne azt gondolni, hogy ezzel a „felvilágosítással” a feladat megoldottnak tekinthető.

Az egymillió hektár erdőtelepítés téves adat, mondá a válasz, amelyről az EU nem sokat tud – viszont elvárja az országunk alacsony erdősisíttségének jelentős emelését.

A válaszadó jelzi, hogy az erdőtelepítés a 3224/1991 (VI. 13.) sz. Korm. hat. alapján elindult, amelynek I. üteme alatt 2004-ig 150 ezer ha erdő telepítését kell befejezni, ami szerintem már lehetetlen. A II. ütem 2005-től 2035-ig 623 ezer ha-t irányoz elő. Válasza 6. bekezdésben közli, hogy az agrárgazdasági politika az EU-hoz való csatlakozásra irányuló kormányzati szándék igényli, hogy a kedvezőtlen adottságú mezőgazdasági területek erdősisítésre alkalmas része erdőtelepítéssel hasznosuljon.

Természetesen ezt az EU nem igényli szerinte, csak azt, hogy emeljük az erdősisítési százalékunkat, de a Magyar Kormány ezt önszántából az agro-ökológiai potenciáljának növelése érdekében teszi. Ez nem ködösítés?

Az EU fizet az ugarolásért, a parlagon hagyásért. Mégis hány ha ugarolás után és mikor fizet az EU? Azt megszabja vagy a Magyar Kormány mondja meg?

Az erdőtelepítésre tervezett nem egymillió, hanem pontosan 773 ezer ha tulajdonosa mind vállalta az erdőtelepítést, s ez alapján elkészültek a távlati tervek, mondja a válaszoló. A megvalósításnak igen sok akadályát látom. Dr. B. I. szerint „Az erdőtelepítéseket a földtulajdonosok, az integrátori szerepet vállaló erdészeti gazdasági társaságok és az erdőgazdasági rt.-k fogják elvégezni.” Ez csúsztatás, mert pl. az erdőgazdasági rt.-k is saját feladatukat is sokszor szakképzetlen vállalkozókkal „oldják meg”.

Lásd: Erdészeti Lapok 2001. májusi száma 169. old. *Botb Ferenc* erdészeti szakmunkás – „T. Szerkesztőség” c. felvetését.

Sokan a gondolat megvalósításában is eredményesebb erdészeti tevékenységet látnának.

Végre egyetértés van közöttünk abban, hogy „fontos ebben a tulajdonosi akarat”, de szerintem sok más is szükséges.

A kérdéseket feltevő a sikeres erdőtelepítés érdekében szólalt meg, s ebbéli szerepében lényegtelen, hogy „remélhetőleg a szerző ismeri az erdészeti szakhatóságok rendszerét, felépítését és jogkörét”.

[Megjegyzem: 3600 ha I. kivitelű erdő-sítés (erdő- és mezővédő erdősáv-telepítés, cellulóznyár, erdőfelújítást pótló telepítés) összes műszaki munkáját elvégeztem, és a gyakorlati útmutatást a helyszínen erdőrezszenként eszközöltem.]

Összefügg az eredményes erdőtelepítéssel, ezért mint vadgazdálkodási szakmérnöktől megkérdezném, hogyan történt a múltban a szarvaslétszám megállapítása, becslése? Mielőtt a kérdést likvidálnád, megválaszolom: megolvasták a szarvasok lábát és osztották héttel. Ezért volt az erdő vadeltartó képességénél jóval több szarvas. A 184. oldalon közölt ábra azt bizonyítja, hogy számtalan „szakmai tévedést” jelző tévedésem nem kitaláció, hanem dr. B. I. erdészeti szabályok alapján írásztal mellett elmondott szövegének nem teljes értékű dokumentuma. Olyan szabályokat kell alkotni, amely összhangban van a gyakorlattal. A szabálytalanságokat pedig fel kell számolni, de főleg megelőzni. Történet jelzés pl. a részedről az erdők zsebszerződéssel való „tulajdonos-váltásról”?

A 17–20 ezer ha évi nagyságrend elérhető szerinte, *ha* fedezet van. A „*ha*” ismét az ábra üres részét nagyobbíthatja.

Az ábra a telepítéssel érintett alapterületet mutatja, amely még a hozzá nem értőt sem nyugtatja meg, mivel a teljesítés icipici. Hát még a hozzáértőt, aki tudja, hogy a pótlás, ápolás, védelem minimum 10 éve a nehezebb feladat; amikor a felülvizsgálat elfogadja erdőnek vagy visszalépteti.

Megítélésem szerint a hosszú távú nemzeti erdősítési programot nem elég kormányhatározat szintjére emelni, arra törvényt kell alkotni. Megint belép az EU jogharmonizáció a siker érdekében?

Az erdőtelepítés végrehajtására ősszel és tavasszal egyaránt rövid a kedvező időjárás, ezért az erdőtelepítéshez nem értő munkanélküliek önként jelentkező munkaerőt szükséges alkalmazni. Ez csak a munkát közvetlen végzőnek kérdés, a vezetőnek nem az.

A fafajokat és cserjéket a válaszadó szerint a kérdező összekeveri, de a kérdésre nem válaszol érdemben.

A fafajokat valóban szeretném összekeverni, mert a főfajok arányát 51%-ra leszállítanám és helyette 49%-ban minél több kísérő fajtát és cserjét ültetnék. Ezt

igényli az előre jelzett éghajlatváltozás, az összes faj fennmaradásának szükségessége, a fő fajok közül pl. a tölgy pusztulása, az elegység ősi kívánalma. Az élőhely hatalmas változásával az erdészet óhéber bürokratikus szabályai semmit sem változtak.

Az FVM óriási gondokkal küzd. Az egységes árualap megtermelése és értékesítésének előmozdítása, az élelmiszeripar feltámasztása, az állattenyésztés padlón van, a zsebszerződések felszámolása, a vidékfejlesztés stb. mind megoldásra vár. Feladatának végrehajtása az EU jogharmonizációjának is egyik legnehezebb kérdése.

Az erdészeti feladat csak nem kívánt púpnak látszik az FVM hátán. (A GDP-hez való 0,17%-os hozzájárulás súlya kapcsán.) Ezért kellene a terhet csökkenteni.

Az erdészeti ügyintézők túlterheltek. A meglévő erdők közben tartását nem tudja a jelenlegi felépítésű erdészeti irányítás megoldani. Sok a szabálytalan fakitermelés? A felújításokban nincs elmaradás? Piaci pletyka, hogy 200 ezer ha erdőterületen nincs gazdálkodás? Rendezettek az erdő tulajdonviszonyai? A feladat 773 ezer ha erdőtelepítéssel növekszik. Ezért tartanám fontosnak az önálló Erdészeti Minisztériumot létrehozni. Egymillió ha magyar erdőtelepítésről az EU nem sokat tud a válaszadó szerint. 773 ezer ha-ról tud – mert közlése szerint: „tudott dolog az is, hogy az EU már az előcsatlakozás, de főként a csatlakozás után az erdőtelepítést igen jelentős összeggel támogatja, amely többszöröse a jelenlegi erdőtelepítési normatív támogatásnak”. Nagylelkű. Többet fizet a bekerülésnél. Jó üzlet. Mégis van vagy lesz EU-támogatás? Közeli vagy felülmúlja az általam jelzett egymillió Ft/ha egységárat terület nélkül? Valami zavar is van a válaszadó gondolataiban.

Addig a Magyar Állam előlegez?

Az erdősítendő területek közé-mellé sok kis területű tulajdonos csatlakozik, akinek és családjának az a kis terület fontos tápláléktermelő, megélhetést biztosító rész. Ha betelepíti, ha az erdő árnyékában műveli, hosszabb távra nem segíti a megélhetését. Ez miért nem logikus?

Ezután következik dr. B. I. szerint a szakértők számítása, egy ha bekerülési költsége, befejezettként történt átvétel 400–600 ezer forint. Ez az egységár melyik évre, idényre vonatkozik? Az éves egységár-változásokat előre kellene kidolgozni. A beerdősítendő terület értéke nem emeli az egységárat?

Amikor a 731 221 ha erdőt privatizálták, akkor viszont csak az erdőterületek aK értéke jelölte meg az árat, a fa grátisz volt! Az erdő értékének trendje megfordult? Az EU tagországok erdővel borított terület átlagértékét nem lenne helyes hozzáadni a telepítési költséghez?

A mezőgazdasági területek megvételeéről az állam által nincsen szó?

A tartalék földalap akkor hogyan képződik? Ilyen terület nem jöhet szóba erdőtelepítés céljára?

Fontosnak tartanám az erdő értékének meghatározásakor az immateriális érték forintban való hozzáadását is.

Tisztelt dr. B. I., mivel a program megvalósításában, előkészítésében elmondásod szerint személyesen részt vettél, az elkövetkező hiányosságokért felelős vagy. A mulasztást a cikkedben szereplő ábra máris mutatja.

Ne resteld a gyakorlati szakemberekkel az erdő sorsáról, jelenlegi helyzetéről beszélgetni. Nem elég a szabályokat sorolni, azokat meg is kell valósítani. Ehhez kell az útmutatás! Nem mindig a beosztás a hozzáértés kizárólagos fokmérője.

Rám minden marasztalót mondhatsz, de mindig az erdő érdekében cselekedj, minden erdészeti vezetővel egyetemben.

Üdv az erdésznek!

Dr. Sipos Árpád

okl. erdőmérnök, környezetv. és tájrendező szakmérnök

A fagyöngyről

A félparazita fagyöngy (*Viscum album L.*) már régóta felhívta magára a figyelmet. Kezdetben mitológiai szerepkörével foglalkoztak, később gyógynövényként értékelték. Németországban fakárosítóként tartják számon. Egyik változata, a jegenyefenyőn élő *Viscum album ssp. abietina*, annyira visszaszorult, hogy ma már vörös listán kapott helyet. Szászországban „kipusztulástól fenyegetett”, Thüringiában „veszélyeztetett” kategóriába sorolták. Egy másik változata Baden-Württembergben és Rajna-Pfalzban az erdeifenyőn is gyakorta megjelenik. Mivel itt elsősorban a koronában lehet látni, a törzsnövekedést csökkentő hatását elhanyagolhatjuk.

(Hiv. Th. Janssen: Zur Gemeinen Mistel. Forst. u. Holz, 2001. 7. 215–219).

Dr. Szodfridt István